Varsinais-Suomen hyvinvointialue

Egentliga Finlands välfärdsområde

Varsinais-Suomen hyvinvointialue HE 78/2024

PL 52

20521 Turku

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 2 ja 17 §:n muuttamisesta

Varsinais-Suomen hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta ja esittää kohteliaimmin lausuntonaan seuraavat huomiot:

Ennakollisen talouden ohjauksen menettely

Hyvinvointialueesta annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi ennakollista talouden ohjauksen menettelyä koskeva sääntely. Keskeisenä erona nykytilaan olisi, että se antaisi valtiovarainministeriölle mahdollisuuden käynnistää neuvottelumenettely, jos hyvinvointialue ei ole ryhtynyt toteuttamaan aiemmissa lainanottovaltuutta, lisärahoitusta ja arviointimenettelyä koskevissa prosesseissa päätettyjä toimenpiteitä tai ne jäävät riittämättömiksi, tai jos valtiovarainministeriö katsoo alueen olevan ajautumassa lisärahoitusmenettelyyn heikkenevän taloustilanteen ja epärealistisen talousarvion- ja suunnitelman perusteella. Neuvottelumenettely perustuisi laissa säädettyihin kriteereihin mutta olisi silti harkinnanvarainen. Menettelyn yhteydessä voitaisiin neuvottelussa muodostettavan tilannekuvan perusteella antaa hyvinvointialueelle talouden tervehdyttämistä ja palvelujen järjestämisen turvaamista koskevia suosituksia. Suositukset eivät silti olisi hyvinvointialuetta oikeudellisesti sitovia, vaan ne nimenomaisesti suosituksia.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue pitää tavoiteltavana asiana yhteisen tilannekuvan tarkentamista yhdessä ministeriöiden kanssa. Huomattavaa kuitenkin on, ettei hyvinvointialueiden talouden ohjauksen täsmentäminen ratkaise jo muodostunutta perusongelmaa. Hyvinvointialueiden rahoitusmalli yhdistettynä monelta osin hyvinvointialueesta riippumattomaan voimakkaaseen kustannuskehitykseen toiminnan käynnistysvaiheessa, on johtanut ja johtamassa siihen, että alueet ovat suurissa taloudellisissa vaikeuksissa. Jo poikkeukselliseksi tarkoitetusta lainanottovaltuuden muutosmenettelystä on muodostumassa vuosittain alueilla toistuva prosessi. Vastaava tilannekehitys on ennakoitavissa myös ennakollisen talouden ohjauksen menettelystä. Nyt lisättäväksi esitetty ennakollinen ohjausmenettely ei ratkaise hyvinvointialueiden rahoituksen ja hyvinvointialueita koskevan lainsäädännön mukaisten velvoitteiden epätasapainoa.

Lainanottovaltuus

Esityksen mukaan § 15 täydennettäisiin siten, että lainanottovaltuuden tulee kattaa myös investointeja vastaavat sopimukset. Saman lain § 16 vastaava määrittely on jo olemassa ja samainen pykälä sisältää myös määräyksen, jonka mukaan investointisuunnitelma ei saa olla ristiriidassa lainanottovaltuuden kanssa. Siten muutosta voidaan pitää saman lain teknisluonteisena korjauksena.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue painottaa kuitenkin, että lainanottovaltuudella säädellään hyvinvointialueen pitkäaikaisen lainan määrää ja sen laskenta on sidoksissa vuosikatteeseen, joka pitää jo sisällään sopimuksia koskevat vuosikustannukset. Nykyisen investointeja koskevan ohjausmallin uudistaminen tulisi aloittaa välittömästi. Lainanottovaltuuden ja investointien säätely yleisellä tasolla on perusteltua mutta nykyinen malli on tarpeettoman jäykkä ja byrokraattinen eikä johda tavoitteen mukaiseen julkisen talouden velkaantumisen hillitsemiseen. Investointisuunnittelun ja lainanottovaltuuden tulisi koskea vain vierasta pääomaa edellyttävien suurempien investointien ja tarvittavan lainanhoitokyvyn etukäteisarviointia. Menetelmä kunnioittaisi alueen itsehallinnollista asemaa, vähentäisi hallinnollista työtä ja loisi kansallisella tasolla julkisen talouden liiallisen velkaantumisen tosiasialliseen ehkäisemiseen keinoja.

Ohjaus olisi mahdollista toteuttaa huomattavasti kevyemmin aiemman sosiaali- ja terveydenhuollon investointeja koskeneen rajoituslain kaltaisella sovelletulla etukäteislupa- ja arviointimenettelyllä sijoitettuna hyvinvointialueiden ohjauksen viitekehykseen.

Arviointimenettely

Keskeinen muutos esityksessä on, että arviointimenettely voitaisiin käynnistää nykyistä aikaisemmin eli jos hyvinvointialueelle olisi myönnetty yhden kerran lisärahoitusta. Lisäksi esityksessä ehdotetaan lisättäväksi, että arviointiryhmän olisi käsiteltävä hyvinvointialue- ja maakuntajakolain 2 luvun 6 §:ssä tarkoitettu ehdotus hyvinvointialueen muuttamisen vireillepanosta. Ratkaisu aluejakoselvityksen tarpeellisuudesta voitaisiin tehdä myös uutta arviointimenettelyä käynnistämättä, jos toimenpiteet eivät ole toteutuneet ja hyvinvointialue ei ole kattanut taseeseen kertynyttä alijäämää määräajassa.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue toteaa, että kaikkien hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne on vaikea uudistuksen alkuvaiheessa ja vallitsevassa toimintaympäristössä. Arviointimenettelystä ei tulisi muodostua automaattia, jossa useimmat hyvinvointialueet ovat vaan menettelyn tulisi olla hyvin poikkeuksellinen.

Nyt esitetty muutos arviointimenettelyn käynnistämismahdollisuudesta jo yhden lisärahoituskerran jälkeen on sinänsä perusteltu, sillä lisärahoituksen myöntämisen edellytysten täytyttyä hyvinvointialue on jo käytännössä tilanteessa, jossa sen kyky järjestää siltä velvoitetut lakisääteiset palvelut on vaarantunut.

Toimintakertomuksessa esitettäviä asioita koskeva lisäys on johdonmukainen kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaoston yleisohjeen hyvinvointialueen tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta koskevan ohjeen kanssa.

Muut huomiot

Pykälään 22 ehdotetaan muutosta, jolla tarkennetaan hyvinvointialuelaissa määriteltyjä aluevaltuuston tehtäviä. Aluevaltuuston tehtävistä poistettaisiin hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvista palveluista perittävistä maksuista päättäminen. Tehtäväksi jäisi edelleen palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen yleisistä perusteista päättäminen. Muutos on perusteltu.

Muilta osin hallituksen esitykseen ei ole huomautettavaa.

Turussa 7.10.2024

Arja Pesonen

talousjohtaja